

Tlustý Lombočan? Jistě turista, říká lékař

Tým zdravotníků z Královéhradeckého kraje pod vedením lékaře Dalibora Stoszka bude pomáhat na ostrově Lombok. Indonésie je sice rájem bohatých turistů, jenže k místním obyvatelům, které sužují nejrozličnější choroby, se peníze a kvalitní zdravotní péče nedostávají. Ladislav Pošmura
redaktor MF DNES

HRADEC KRÁLOVÉ Jiný by se možná šetřil a starostlivě si měřil tlak, ale Dalibor Stoszek navzdory nedávnému infarktu právě dnes vyrazí na indonéský ostrov Lombok. Hořícký lékař, který založil neziskovku Dorra, bude pomáhat tamním obyvatelům.

„Před rokem to se mnou vypadlo, že už budu cestovat maximálně mezi Třebihošty a hradeckou fakultní nemocnicí. Ale díky skvělému týmu kardiologů a kardiocirurgů a také manželčině ohromné obětavosti a starostlivosti jsem měl maximum času na rekonvalescenci po infarktu. Tak už pár týdnů po operaci jsem mohl opět začít vymýšlet kravinu, jak s láskou komentuje manželka,“ říká lékař, jehož společnost už má s dobrovolnickou prací v Africe bohaté zkušenosti.

Popište mi vaši výpravu na ostrov Lombok.

Já se zdržím jen týden, ale Ivana Hindráková, zdravotní sestřička původně z interní jednotky intenzivní péče v Jičíně, tam zůstane tři měsíce. Já jedu na Lombok, abych Ivanu seznámil s místním prostředím a pomohl jí se adaptovat. S krátkými přestávkami bude na ostrově vždy nějaký náš zdravotník - sestřička nebo zdravotnický záchranář.

Pomoc třetímu světu Lékař Dalibor Stoszek z Hořic založil neziskovku Doctors for Africa, jejímž cílem je vyslat do Afriky a nyní i do Asie odborníky, kteří budou schopni tamní zdravotníky zdokonalovat v diagnostice a léčbě nejčastějších nemocí. Nyní jedou na indonéský ostrov Lombok. Foto: Archiv Dorra

Proč jste si vybrali právě Lombok?

Pro naši malou organizaci je zásadní mít na místě působení spolehlivé zázemí. To nás bohužel při předchozích pobytech v subsaharské Africe dost omezovalo. Na Lomboku je jednak početná komunita českých učitelů angličtiny ze společnosti Kintari, která tam působí už 10 let, a jednak a hlavně jsou tam léty prověřeni a spolehliví místní koordinátoři. Bez nich se smysluplný projekt kdekoliv na světě neobejde.

O jaké zdravotníky máte zájem?

Projekt bychom rádi postavili na středním zdravotnickém personálu, na sestřích a zdravotnických záchranářích, kteří mají v Česku vysokou úroveň, umí pracovat samostat-

ně a jsou zvyklí se rozhodovat. Tito zdravotníci jsou schopni si poradit s 90 procenty případů. Život ohrožující stavy dopraví do místní nemocnice a o zbytku se můžou 24 hodin denně poradit s našimi lékaři na telefonu, například přes některé z aplikací typu WhatsApp, kterými lze zasílat i snímky. Všichni zdravotníci si budou muset poradit s širokým spektrem potíží u dospělých i dětí a také se připravit na velké množství úrazů hlavně ze skútrů, na kterých tam všichni jezdí. Časté jsou také chronické, zanedbané rány, mnohdy infekční pacienti ohrožující na životě.

Musíte dobrovolníky odmítat, nebo naopak shánět a přemlouvat?

Zájem nás mile překvapil, termíny pro lékaře i záchranáře máme obsazeny až do příštího jara. Zatím to tedy vypadá, že budeme brzy odmítat nebo na místě zdvojeňovat počet zdravotníků.

Lombok je kousek od Bali, celá oblast je rájem turistů z celého světa. Jak si vysvětlujete, že i přes příliv západních peněz je tam stále špatná zdravotní péče a tu lepší si může dovořit jen zlozvěstník?

Peníze z turistického ruchu se k obyčejným lidem nedostanou. Podobně je to s horentními příjmy afrických národních parků, v jejichž okolí žijí lidé v otřesných podmínkách. Indonéská vláda sice nečudší vybavila kartičkami, se kterými

mají být v nemocnicích ošetřeni zdarma, ale pokud je do nemocnice vůbec vpustí, často si jich nikdo nevšímá. A pokud ano, mají sice nárok na vyšetření, jenže to vypadá tak, že se na ně někdo podívá ode dveří a řekne, že mají třeba zápal plic nebo zlomenou nohu a že bude potřeba udělat rentgen, podat antibiotika nebo naložit sádku. A na to už zdarma nárok nemají.

Co si myslíte o tamních léčitelích? Věříte v účinky tradiční medicíny?

Tradiční léčitelé jsou pro většinu místních jedinou možností, kam zajít se zdravotními potížemi. Měl jsem možnost jednoho navštívit a byl to pro mne zážitek. Například dítěti s kašlem namasíroval zádička

V Indonésii je raritou muž, který nekouří. Ženy pro změnu žvýkají betel, jenž jim obarví zuby do černa.

mastí patrně s kafrem a na popíjení dostalo PET láhev s vodou, do které dýchnul kouzlo, energii. Pracoval hodně rukama, různě masíroval, mačkal, hodně povídal, čemuž se nedá nic moc vytknout. To jistě neublíží. Slouží mu ale ke cti, že od lidí nebral peníze, ale třeba hrnek rýže nebo vypěstovanou zeleninu. Bohužel jsem slyšel i o pacientce, které jiný léčitel hojil zlomeninu ruky právě masírováním. Naštěstí se jí podařilo sehnat dostatek peněz na ošetření v nemocnici, kde jí po měsíci ruku operovali, dali do sádky, a dobře to dopadlo.

Co místní lidé jedí a pijí? Má to vliv na jejich zdraví?

Tak jako v subsaharské Africe mají nshimu, tedy kukuřičnou kaši, mají Lombočané rýži. Jedí ji samotnou nebo s přílohami, nejčastěji s různě upravenou zeleninou, s tofu, kuřetem a když mají peníze, jedí i ryby. Nepochybně tato strava je obecně zdravější než naše západní. Pokud v okolí Kutu narazíte na oběžního člověka, je to jistě turista. Bohužel absolutně chybí jakékoliv údaje o výskytu civilizačních nemocí, které se sledují u nás, jako je cukrovka, vysoký tlak, nádory. Když někdo zemře, tak prostě zemřel a nikdo nepátrá, jestli na mrtvici nebo na nádor.

Rikáte, že dospělí jsou kromě infekčních onemocnění ohroženi především neléčeným vysokým krevním tlakem a cukrovkou. Co jejich onemocnění způsobuje, když ne nezdravá strava?

Kromě věku a kouření si nejsem vědom dalších rizikových faktorů pro toto onemocnění. Jistou rolí bude patrně hrát genetika. S cukrovkou v tamních podmínkách bohužel moc nenaděláme, ale krevní tlak už jsme u některých lidí léčit začali. Bude to mravenčí práce lidem vysvětlit, že si ten maličký prášek musí vzít opravdu každé ráno. Bohužel vidět muže, který nekouří, je raritou, jejich spotřeba tabáku je ohromná. Ženy pro změnu holdují žvýkání betelu, který jim typicky obarví ústa do červena a zuby do černa.

Postavili vlek se sjezdovkou, pro Hlavňov by se rozkrájeli

Zápisník
Ladislav Pošmura
redaktor MF DNES

Děda Láďa, který prožil v Hlavňově víc než 80 let, mi vyprávěl, jak s kamarády za mlada nosili v taškách z fabriky součástky, ze kterých pak ve vesnici pro děti vybudovali lyžařský vlek se sjezdovkou. Vymyšlené to mělo skvěle, lyžař nasadil na lano kotvu, tu nahore zase vyhákl a na jiném laně ji poslal smotanou dolů. Sklon měli dobře změřený, kotvy většinou dorazily až na místo, odkud si je brali lyžaři k další jízdě. Na generaci, která pro vesnici udělala v minulém století opravdu maximum, se tu v hospodách pořád vzpomíná. Nechtě je tento příspěvek také předčasným blahopřáním mé babičce Jiřině, která v Hlavňově zvelebila zahradu, komanduje rodný klan, nevynechá jediné volby, každý den čte noviny a letos oslaví devadesátiny.

Hlavňov: války, turistický pravěk a teď i kniha

Hlavňov Jen stěží lze najít podobně velkou obec se tak nesmírně bohatou historií.

Hlavňov u Police nad Metují pamatuje příchod benediktinů, mnoho válečných střetů i začátky organizované turistiky. Dnes tu sice kromě chalupářů žije jen 160 uesdlíků, avšak ves nedávno pokrčila svou knihu Hlavňov - vesnice pod Hvězdou. Kvůli publikaci se snímky od místních fotografů, s mapou i cedéčkem s historickým videem mnoho lidí sáhlo do rodinných archivů. Kniha však provázely těžkosti. Nabobtnala téměř o polovinu a její dokončení se o rok protáhlo.

„Věřím, že výsledek stál za tu trpělivost. Všichni jsme si mysleli, že kniha bude hotová třeba už po dvou letech. Omlouvám se, nestacili jsme to, ale věřím, že budete spokojeni,“ usmíval se při křtu knihy učitel Michal Bureš, který shromáždil tým autorů a na knize pracoval jako editor i spoluautor.

Vesnička Hlavňov dnes patří k Polici nad Metují, ale moc dobře ji znají turisté mířící do výletní restaurace na Hvězdě v Broumovských stěnách, kde chovají jako

atrakci divočáka Berušku. Ve vsi celoročně slouží tři další hostince, je tu chatová osada i rybník, kam se ještě v osmdesátých letech sjížděly lidi z širokého okolí. Ves už nemá školu ani obchod, po divadelnicích zbyly jen zašlé fotky, ale spolkový život tu dál drží sokolové a hasiči.

Počátky Hlavňova souvisejí s příchodem benediktinů na Policko a později na Broumovsko před osmi staletími. Vesnice byla založena někdy před polovinou 13. století. Na počátku 15. století měla podle broumovského urbáře rozlohu čtyř lánů, což by odpovídalo čtyřem osadnickým rodinám. Podle odborníků dostal Hlavňov své jméno podle člověka, který se jmenoval Hlaveň, což dříve znamenalo hořící vrchol louče nebo se tak označovala i hlavice meče. Ve vsi patrně patřil Hlavňovi nejspíš statek nebo dvůr.

Až do 16. století lidé hospodařili jen na straně potoka směrem ke Stěnám a teprve později se ves rozšířila i ke Klůčku. „Vesnice byla vsazena na staré stezce, která vedla z Police do Broumova nejkratší cestou. Dnes jezdíme přes Pasa, ale ve

středověku se vše nevozdilo na vozzech, tak pěší chodili přes Klůček, Hlavňov a Hvězdu, tedy v té době Polickou horu. I kvůli poloze na této stezce Hlavňov zažil řadu především válečných útrap ve středověku i raném novověku. Bojovalo se nejen na známých Laudonových valech na Pasách, ale přímo

Hvězda Chata, která leží nad Hlavňovem, je dominantou pískovcových skal. Foto: archiv

pod Polickou horou se strhla bitva v roce 1647 mezi císařským vojevůdcem Raimundem hrabětem Montecuccolim a švédským generálem Arvidem Wittenbergem,“ přibližl minulost historik Jan Tůma.

V hlavňovských pozemkových knihách se hojně používala němčina. „V Hlavňově žili převážně německy mluvící obyvatelé. Mě to překvapilo. Asi to bylo dáno tím, že Hlavňov je na stezce do Němce. Styk s Broumovem byl intenzivnější, v dávaly se sem německé nevěsty, mnoho lidí sem přicházelo z německy mluvících oblastí,“ říká bývalý polický knihkupec a genealog Jiří Kohl.

Protože vesnice bývala samostatná, měla vlastní pečeť i razítka. Nejstarší pečeť se našla v zámrském archivu na dokumentu ze 17. října 1789. V červeném pečetoním vosku je vyobrazena madona stojící na půlměsíci a název vsi Lamnei, což zřejmě souviselo se stavbou kaple Panny Marie Sněžné na Hvězdě v roce 1733. Madonka vydržela na úředním razítku obce v době první republiky i za protektorátu, tehdy s dvojjazyčným nápisem Gross Labnay. Až po roce 1945

ji vystřídal dvouocasý lev s korunou z malého státního znaku.

Kniha se věnuje sochám, statkům i chalupám a pověstem. Místní zajímavostí je i nejstarší turistické značení na hřebenové cestě mezi Hvězdou a Hejšovinou. Jde o tabulky vytesané do skal, kterých si lidé všimnou i dnes. Trasa začíná na Hvězdě kamenným pilířem před kaplí, kde dávní turisté našli i vyznačený směr k Broumovu a Polici. Podobný pilíř se dochoval na Machovském kříži. Úsek od Hvězdy po Machovský kříž se slavnostně otvíral v červnu 1889, tedy tři roky po založení místní sekce horského spolku Gebirgsverein v Broumově.

Badatelé už zdokumentovali skalní tabulky, nafotovali je a pomocí GPS zaměřili. Jde totiž o unikátní památky ze začátků organizované turistiky. „Znamenají jsou číslovaná, ale dnes už se nezachovala všechna. Místy i po kolenách jsme prolezli okraje hřebenové cesty a zjišťovali, pokud možno všechny lokality. Pravděpodobně jich bylo kolem padesáti, my jsme jich zjistili víc než polovinu,“ popsal geolog Jiří Kopecký. – Štěpánka Tůmová